

HSS-004

บทบาทของพัฒนาการในการดำเนินงานด้านการพัฒนาในสภาพบริบท
ของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย: กรณีศึกษา พัฒนาการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

The Role of Development Workers in Development Operations in
The Context of Change in Thai Society: A Case Study of Development Workers
Working in Mueang Nakhon Pathom District Nakhon Pathom Province

ณัชฎาภ สินธนาเลิศ*

Nachayapa Sinthanalerd*

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Puey Ungphakorn School of Development Studies Thammasat University

Corresponding author's email: nachayapa.s@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของพัฒนาการในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนภายใต้บริบทอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากพัฒนาการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2567 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอเมืองนครปฐม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า 1) อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีการเปลี่ยนแปลง ระหว่างปีพ.ศ. 2554 ถึงปี พ.ศ. 2567 ของบริบททั้ง 3 ด้าน คือด้านสังคม จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เกิดการขยายตัวของที่อยู่อาศัย มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง ด้านเศรษฐกิจ มีการขยายตัวจากภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง อำเภอเมืองนครปฐมเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม และด้านสิ่งแวดล้อม ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและชุมชนเมือง ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย การปล่อยน้ำเสีย และปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 ที่เกินค่ามาตรฐาน 2) พัฒนาการมีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม คือ บทบาทผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการ โดยการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทผู้เชื่อมประสานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลง ไปสู่การพึ่งตนเอง

ได้อย่างยั่งยืน และบทบาทผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่าย ด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางศาสนา ภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน

คำสำคัญ: บทบาท, พัฒนาการ, การเปลี่ยนแปลง

ABSTRACT

This research has the objectives to 1) study changes in social, economic, and environmental contexts and 2) investigate the roles and responsibilities of workers in carrying out community development operations in Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province. This is a qualitative study that collects data through in-depth interviews and participatory observation from community development workers active between 2011 and 2024 and individuals who are involved in community development operations, including village headmen, volunteer leaders, and the Women's Development Committee.

The results showed as follows. 1) Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province, has significant changes between 2011 and 2024 in all three contexts. In the social context, the population has increased every year where residence has expanded and infrastructure has been developed to support the expansion of urban communities. In the economic context, there has been continuous expansion from the industrial sector, and the district has become an important labor market of Nakhon Pathom Province. In the environmental context, due to the expansion of the industrial sector and urban communities, the problems of solid waste and wastewater discharge have arisen. Also, PM2.5 air pollution exceeds the standard. 2) Community development workers have roles in the changes in all social, economic, and environmental contexts as follows. First, they are the facilitators to promote public participation. Second, they act as the catalyst to create change and drive processes that lead the community to sustainably rely on themselves through active participation. Third, they are networkers who foster community development networks consisting of community leaders, residents, community scholars, religious leaders, the education.

Keywords: Role, Development Worker, Catalyst

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในหลายมิติ ทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การอพยพย้ายถิ่นฐาน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวิถีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับชุมชน ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญของสังคมไทย พัฒนาการในฐานะเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาบทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่าบทบาทที่พึงประสงค์ของนักพัฒนาชุมชนมี 3 ด้าน คือ 1. บทบาทด้านการส่งเสริมความรู้ ส่งเสริมอาชีพ 2. บทบาทด้านการสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ การให้คำปรึกษาและการอำนวยความสะดวก 3. บทบาทด้านการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักพัฒนาชุมชน ควรมีทักษะการถ่ายทอดความรู้ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย มีความเสียสละและรักในงานพัฒนาชุมชน (ชุดากานต์ กำจัดภัย, 2561) และจากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการทำงานของพัฒนากรที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของพัฒนากรและรูปแบบการปฏิบัติงานของพัฒนากร พบว่า คุณลักษณะของพัฒนากรที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1. สมรรถนะด้านความรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและบริบทชุมชนอย่างลึกซึ้ง 2. สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ทั้งคุณลักษณะในตัวบุคคล และสมรรถนะในการทำงาน คือ การใฝ่รู้ การมุ่งมั่น ทุ่มเท เอาใจใส่ในการทำงานพัฒนาชุมชน 3. สมรรถนะด้านทักษะ/การปฏิบัติ มีความสามารถในการประสานงาน สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เชื่อมโยงกับรูปแบบของการปฏิบัติงานของพัฒนากร ดังนี้ 1. การเรียนรู้และทำความเข้าใจบริบทชุมชน 2. การสร้างทีมงานเครือข่ายจากการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ 3. การบูรณาการงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ 4. การเกาะติดพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ 5. เป็นที่ปรึกษาให้แก่ชาวบ้าน และ 6. การติดตามประเมินผลกระบวนการทำงานและผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง (กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน, 2563) จะเห็นได้ว่าบทบาทของพัฒนากรไม่ได้จำกัดเพียงการส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการตามนโยบายของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ เข้าใจความต้องการของชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม

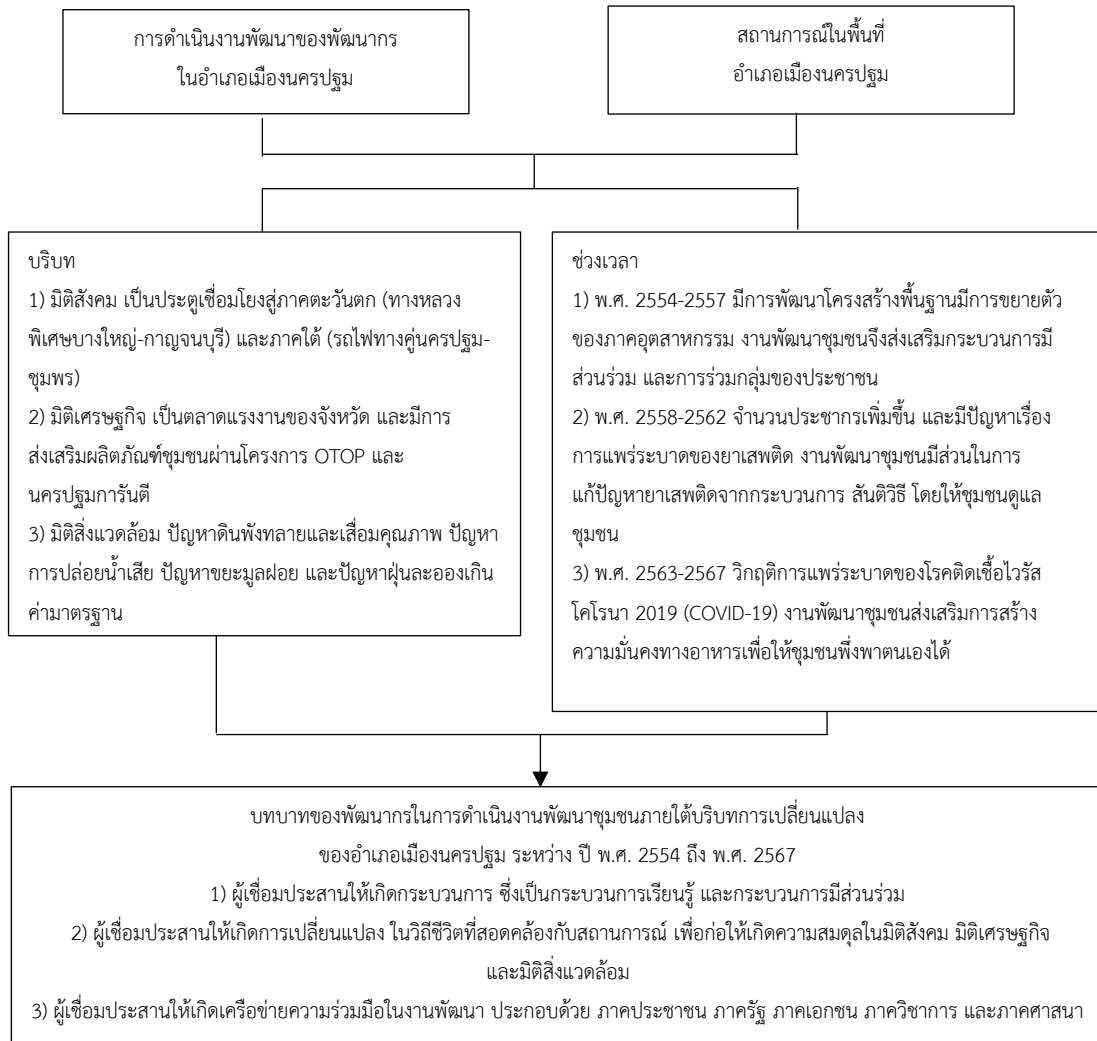
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมไทย ก่อให้เกิดความท้าทายต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร โดยเฉพาะพัฒนากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมชนเมือง ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพัฒนากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีพลวัตทางสังคมสูง ทั้งนี้อำเภอเมืองนครปฐมมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากจังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่

เป้าหมายหลักของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) จึงมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และเป็นศูนย์กลางระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม, 2555) จังหวัดนครปฐมจึงมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เป็นกรอบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งนำมาปรับใช้ผ่านแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับจังหวัดและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2566) การพัฒนาดังกล่าวจึงทำให้โครงสร้างอาชีพของประชาชนเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ส่งผลให้แนวคิดและวิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจถึงบทบาทการทำงานของพัฒนากรในยุคปัจจุบันที่ดำเนินงานพัฒนาชุมชนภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต ว่าควรจะต้องดำเนินบทบาทด้านการพัฒนาอย่างไรเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และหาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของพัฒนากรให้สามารถสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2567
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนภายใต้บริบทอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ที่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2567

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพัฒนากรในการดำเนินงานด้านการพัฒนาในสภาพบริบทของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย: กรณีศึกษา พัฒนาการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นการนำเสนอผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บทความนี้นำเสนอผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับอำเภอ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พัฒนาการที่ปฏิบัติงานและเคยปฏิบัติงานในสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 จำนวน 4 คน เนื่องจากระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2567 พัฒนาการมีการโยกย้าย และเกษียณอายุราชการ ทำให้พัฒนากรมีเปลี่ยนแปลงหลายคนในช่วงเวลาดังกล่าว และเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาสตรี จำนวน 3 คน กลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมา จำนวน 7 คน จึงเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานในสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม อยู่ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูล ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการทำงานของพัฒนากรได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้ได้ข้อมูลอ้อมตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของพัฒนากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน และข้อมูลบริบทพื้นที่ของอำเภอเมืองนครปฐม ในระยะเวลา 13 ปี มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
2. เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลระหว่างการจดบันทึก
3. เครื่องมือช่วยจดบันทึก สมุด และปากกา สำหรับจดบันทึกข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในระหว่างการปฏิบัติงาน

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ ลักษณะของคำถามในการสัมภาษณ์จึงเป็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง และในระหว่างการสัมภาษณ์มีการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก และการบันทึกเสียง
2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และการปฏิบัติงานของผู้ศึกษา เนื่องจากผู้ศึกษาเป็นพัฒนากรคนหนึ่งปฏิบัติงานในอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพัฒนากรในการดำเนินงานด้านการพัฒนาในสภาพบริบทของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย กรณีศึกษา พัฒนาการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามลำดับดังนี้

1. สถานการณ์บริบทมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567

1.1 มิติสังคม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาเมืองในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงทำให้มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และอสังหาริมทรัพย์ อำเภอเมืองนครปฐมจึงเป็นพื้นที่ของตลาดแรงงาน ทำให้จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือน มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 อำเภอเมืองนครปฐม มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 26 จำนวนประชากรต่อขนาดพื้นที่จึงมีความหนาแน่น จึงทำให้มีการยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล และเทศบาลเมือง รวมจำนวน 4 แห่ง ซึ่งการแบ่งเขตการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลถึงโครงสร้างของ

ผู้นำชุมชนที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย จากความสัมพันธ์ที่มี การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นวิถีแบบปัจเจกบุคคล ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันลดลง

1.2 มิติเศรษฐกิจ ลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้าชื่อดัง และอสังหาริมทรัพย์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงที่สุดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง และเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญ มีการส่งเสริมสนับสนุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต มีการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการลงทะเบียนผลิตภัณฑ์ OTOP และการรับรองคุณภาพสินค้าของจังหวัดนครปฐมด้วยป้าย “นครปฐมการันตี” และจากข้อมูลผลการจัดเก็บรายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP ของจังหวัดนครปฐม พบว่ายอดจำหน่ายสินค้า OTOP ปี พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 21 นอกจากนี้ยังขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐได้ทุกนโยบาย เช่น การเพิ่มอัตราค่าแรงขั้นต่ำ การลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

1.3 มิติสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และชุมชนเมืองส่งผลให้เกิดปัญหาการพังทลายของดิน เนื่องจากมีการสูบน้ำใต้ดินมาใช้อุปโภค ปัญหาดินเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร ปัญหาน้ำเสียในคลองเจดีย์บูชา เนื่องจากรองรับน้ำทิ้งจากชุมชน และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ปัญหาขยะมูลฝอย ที่มีแนวโน้มของปริมาณขยะเพิ่มขึ้นทุกปี และพื้นที่สำหรับบริหารจัดการขยะไม่เพียงพอ ปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 จากภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการคมนาคม

2. การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของพัฒนากรภายใต้บริบทอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567

2.1 มิติสังคม การดำเนินงานพัฒนาชุมชนในมิติสังคม พัฒนาการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการรวมกลุ่ม และกระบวนการอาสาสมัครของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ของตนเอง พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน จนไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งงานพัฒนาชุมชนในมิติสังคม การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาสตรี เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสตรีและเด็ก คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้านชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล เพื่อเป็นเครือข่ายดำเนินงานพัฒนาชุมชนในตำบล ส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต และสนับสนุนส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาสร้างพลัง Soft Power ผ่านการใส่ผ้าไทย

2.2 มิติเศรษฐกิจ การดำเนินงานในมิติเศรษฐกิจ จะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากในระดับหมู่บ้าน ชุมชน ด้วยการจัดตั้งกองทุนชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพของสตรีในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มสัมมาชีพ

ชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้วัตถุดิบจากในชุมชนนำมาเพิ่มมูลค่า จากนั้นส่งเสริมให้นำผลิตภัณฑ์มาลงทะเบียน OTOP เป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด และช่องทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชัน Click ชุมชน เป็นแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว

2.3 มิติสิ่งแวดล้อม พัฒนาการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน เช่น การใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อนำมาประกอบอาชีพ การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำหมักอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมี และการคัดแยกขยะร่วมถึงการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคก หนอง นา โดยกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ การทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน และการปลูกไม้ 5 ระดับ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าบทบาทของพัฒนาการที่ดำเนินงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม ตลอดช่วงปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 บทบาทเป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลง และเกิดเครือข่าย อย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปบทบาทของพัฒนาการในการทำงานพัฒนาชุมชนในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม ของอำเภอเมืองนครปฐม ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของพัฒนาการในอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567

ปี (พ.ศ.)	การดำเนินงานพัฒนาชุมชน 3 มิติ		
	สังคม	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม
2554-2557	พัฒนาการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนรู้โดยการทำแผน พัฒนาหมู่บ้าน 2) กระบวนการรวมกลุ่ม เช่น คณะกรรมการพัฒนาสตรี คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน และการจัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล 3) กระบวนการอาสาสมัครของประชาชน เช่น ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน	พัฒนาการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากในระดับหมู่บ้าน ตำบล ประกอบด้วย 1) โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) 2) จัดตั้งกองทุนชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) 3) จัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน แบบ 1ครัวเรือน 1 สัญญา	พัฒนาการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน เช่น การใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อนำมาประกอบอาชีพ การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำหมักอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมี และการคัดแยกขยะ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปี (พ.ศ.)	การดำเนินงานพัฒนาชุมชน 3 มิติ		
	สังคม	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม
2558-2562	พัฒนาการแก้ปัญหาเสพติด ด้วยกระบวนการสันติวิธี โดยจัดตั้งหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อให้ชุมชนดูแลชุมชน จุดเริ่มต้นคนในหมู่บ้าน มีความตระหนักถึงปัญหา และมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหา	พัฒนาการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อ 1) ขอรับสนับสนุนเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 2) ตั้งกลุ่มสัมมาชีพชุมชน พัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ	พัฒนาการบูรณาการงานด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอย ดังนี้ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ 2) ส่งเสริมการคัดแยกขยะ 3) รณรงค์การทำถังขยะเปียกในครัวเรือน 4) ส่งเสริมการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชน
2563-2567	พัฒนาการยังมีบทบาทสำคัญในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ผ่านโครงการต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) โครงการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2) การสนับสนุนส่งเสริมการเป็นตำบลเข้มแข็ง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสืบสานภูมิปัญญาสร้างพลัง Soft Power ผ่านการใส่ผ้าไทย	พัฒนาการส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล 1) เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า OTOP ผ่านระบบออนไลน์ 2) Click ชุมชน เป็นแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว	พัฒนาการส่งเสริมการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ การทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน และการปลูกไม้ 5 ระดับ

ตารางที่ 2 บทบาทพัฒนาการในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567

	การดำเนินงานพัฒนาชุมชน 3 มิติ		
	สังคม	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม
บทบาทพัฒนาการ	1) ผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชนมีกระบวนการจัดการความรู้ ในรูปแบบของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

บทบาท พัฒนาการ	การดำเนินงานพัฒนาชุมชน 3 มิติ		
	สังคม	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม
	2) ผู้เชื่อมประสานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่จากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนเพื่อ ก่อให้เกิดความสมดุลในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม 3) ผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ ประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคศาสนา		

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลสถานการณ์ของบริบทพื้นที่ ในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม กับการดำเนินงานพัฒนาชุมชน
ของพัฒนาการ ในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ระหว่างปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 อภิปรายการเปลี่ยนแปลง
ของบริบทพื้นที่ และบทบาทของพัฒนาการด้วยกระบวนการ และวิธีการในการดำเนินงานพัฒนา ได้ดังนี้

จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเมือง เนื่องจากอยู่ในเขตปริมณฑล เป็นประตูที่เชื่อมโยงสู่
ภาคตะวันตก และภาคใต้ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม ที่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดในการขับเคลื่อนงานพัฒนา
ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 13 ปี พื้นที่อำเภอ
เมืองนครปฐมได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงพิเศษ ที่เชื่อมต่อกับจังหวัดข้างเคียงทางภาคตะวันตก และรถไฟทางคู่
ที่เป็นประตูสู่ภาคใต้ ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ทำให้เกิดการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม
ภาคเกษตรกรรม และการลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ การพัฒนาที่ผ่านมาของอำเภอเมืองนครปฐมจึงเป็นการพัฒนาที่
เน้นการขยายตัวด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตทางอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม มีการขยาย
กำลังการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต
ที่สังคมชนบทไทยได้เปลี่ยนผ่านสู่สังคมชนบทยุคใหม่ที่รับเอาความทันสมัยของระบบการผลิต การตลาด การบริโภค
และเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตจากนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ (กนกวรรณ พวงประยงค์
และสานิตย์ หนูวิล, 2561) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ที่ให้ความสำคัญกับ
การปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้ ท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และ
พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (เสาวณี จันทะพงษ์, 2567) อำเภอเมืองนครปฐมจึงเป็น
ตลาดแรงงานที่สำคัญ ทำให้มีประชากรวัยแรงงานย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่จึงเกิดการขยายตัวของชุมชนเมือง
ส่งผลให้ความหนาแน่นของจำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 อำเภอเมือง
นครปฐมได้มีการยกฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากตำบลเป็นเทศบาล จำนวน 4 แห่ง

การพัฒนาตามหลักทฤษฎีความทันสมัยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคม
จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้อำเภอเมืองนครปฐมต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม
มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2567 ทั้งปัญหาดินพังทลายและดินเสื่อมโทรม ปัญหาน้ำเสีย จากน้ำทิ้งในชุมชน

โรงงานอุตสาหกรรม และฟาร์มปศุสัตว์ และปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน จากโรงงานอุตสาหกรรม การเผาในที่เกษตรกรรม และการคมนาคม ซึ่งบริบทของการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของ สภาพภูมิอากาศไม่เพียงแต่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ในความรู้และการรับรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้วย (ชยา วรรณะภุติ, 2564) การมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม ทำให้เศรษฐกิจของอำเภอเมืองนครปฐมขยายตัว และมีแนวโน้มเติบโต สูงขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวเป็นการมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ในระดับจังหวัด จึงทำให้เป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม มีผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาไม่ทั่วถึง และอาจเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม โดยมีหลักว่าระบบสังคมประกอบไปด้วยโครงสร้าง และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งประชาชนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2558)

จึงมีความแตกต่างกับการดำเนินงานพัฒนาของพัฒนากรที่เป็นการขับเคลื่อนงานพัฒนา จากส่วนประกอบย่อยของสังคม ไปสู่ส่วนประกอบใหญ่ของสังคม พัฒนาการทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน พัฒนาชุมชนโดยมีบทบาทหลักเป็นผู้เชื่อมประสาน จากการศึกษานี้ได้จำแนกบทบาทผู้เชื่อมประสานของ พัฒนาการออกเป็น 3 บทบาท ได้แก่ 1) ผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมและ กระบวนการเรียนรู้ในงานพัฒนา พัฒนาการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ กระบวนการรวมกลุ่ม เป็นการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ให้เกิดการตระหนักและเรียนรู้เพื่อ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ให้ ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การประเมินและ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง ร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชน และร่วมกันพัฒนาจนชุมชนมีความเข้มแข็ง (สมจิต แดนสีแก้ว, 2564) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ คือการสร้างพลังความคิด ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน อย่างมีส่วนร่วม (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2564) ด้วยการดำเนินกิจกรรม เช่น การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนชุมชน และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น 2) ผู้เชื่อมประสานให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดความสมดุลในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ คำสุกษะ ทามะวง (2561) ที่กล่าวว่าการพัฒนามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้หลุดพ้น จากความยากจน และสามารถมีชีวิตรอดตามความจำเป็นพื้นฐาน ไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (คำสุกษะ ทามะวง, 2561) กิจกรรมดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคม ที่ช่วยทำให้ชุมชนเกิด การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพ จึงสอดคล้องกับแนวคิดนวัตกรรม

ทางสังคมที่ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ที่เป็นกรอบกระบวนการทัศน์การทำงานรูปแบบใหม่ และสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม โดยก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้คนในสังคม (สำนักงานสภานโยบาย การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2565) 3) ผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ประชาชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางศาสนา ภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยการทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มสตรี และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการอาสาสมัครของประชาชน เช่น ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การประสานให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในงานพัฒนาของพัฒนากร เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กร เพื่อมาดำเนินกิจกรรมที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน จึงสอดคล้องกับ ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิทย์ (2559) ได้สรุปว่า เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบปฏิบัติงานหรือ เชื่อมโยงบทบาทของกลุ่มบุคคล องค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการจัดโครงสร้างรูปแบบการทำงานในลักษณะการสร้างความร่วมมือ ประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ (ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิทย์, 2559) และรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายพลังสังคมเชิงบูรณาการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยการนำทุนทางสังคม ที่มีในชุมชนมาบูรณาการในการพัฒนาสร้างเครือข่ายทางสังคม และมีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการ ประสานงานระหว่างกัน (นฤชา โฆษาศิวิไลซ์, 2560) ทั้งนี้งานวิจัยเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนา เครือข่ายภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน: ศึกษากรณีชุมชนริมคลองแสนแสบ พบว่า การบริหารจัดการเพื่อสร้าง เครือข่ายในการพัฒนาชุมชนเมืองที่ยั่งยืนโดยการบูรณาการภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน (กุลนันท์ คันธิก จิราภรณ์ คำจันทร์ และศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2567)

กล่าวโดยสรุป บทบาทของพัฒนากรในการดำเนินงานพัฒนาในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัด นครปฐม ในบทบาทผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ใน งานพัฒนา โดยชุมชนมีกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ เกี่ยวกับงานพัฒนา ให้แก่ประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ผู้เชื่อมประสานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถี ชีวิตที่ไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความ สมดุลในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม และผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการ พัฒนาพื้นที่ ประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคศาสนา นอกจากนี้ การดำเนินงานพัฒนาในบริบทสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม บทบาทของพัฒนากรยังสามารถเปลี่ยนแปลง ไปตามบริบทของกิจกรรม และบริบทของพื้นที่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

1.1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานพัฒนาในพื้นที่ของพัฒนากร เนื่องจากการทำให้ในพื้นที่ร่วมกับประชาชนพัฒนากร มีหน้าที่ในการประสานงานกับผู้นำ และเครือข่าย เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาต่าง ๆ และการทำงานในพื้นที่ยังมีปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งเรื่องคน เวลา สถานที่ และอุปกรณ์ พัฒนาการต้องสามารถปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานในพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกับการทำงานในสำนักงานที่ทำงานเอกสารเพื่อรายงานผู้บังคับบัญชา เมื่อพัฒนากรมีความเข้าใจจะมีความพร้อมในการทำงานในพื้นที่ให้บรรลุตามเป้าหมายได้

1.2 พัฒนาการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรมีการพัฒนาทักษะในการประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา คือ ผู้นำ ประชาชน กลุ่มองค์กร รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่เกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่ไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ พวงประยงค์ และสานิตย์ หนูนิล. 2561. สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต.

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (44)2, 34-64.

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน. (2563). รูปแบบการทำงานของพัฒนากรที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง.

<https://train.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/104/2020/10รายงานการศึกษา รูปแบบการทำงานของพัฒนากร.pdf>

กุลนันท์ คันธิก จิราภรณ์ คำจันทร์ และศิพิมพ์ ศรีปลั่ง. (2567). ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาเครือข่ายภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน: ศึกษากรณีชุมชนริมคลองแสนแสบ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (24)2, 124-143

คำสุกษะ ทามะวง. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครัวเรือนให้พ้นความยากจน เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ชยา วรรณะภูติ. (2564, 30 มีนาคม). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย: ว่าด้วยการเมืองของความรู้และระบบการจัดการ. Kyoto Review of Southeast Asia. https://kyotoreview.org/issue-30/climate-change-in-thailand-on-politics-of-knowledge-and-governance-th/?utm_source=com

ชุตากานต์ กำจัดภัย. (2561). บทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 34(1), 88-102

- นฤชา โฆษาศิวิไลซ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายพลังสังคมเชิงบูรณาการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, (11)38, 105-118
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2558, 15 มิถุนายน) *Functionalism*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. <https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/55>
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2564). *มรรคาพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัล*. วิทยาลัยการพัฒนชุมชน.
- ภัทรวรรณ นิลแก้วบริวิทย์. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. DSpace Repository. <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/11560>
- สมจิต แดนสีแก้ว. 2564. *โครงการวิจัย “การสังเคราะห์งานวิจัย ภายใต้กรอบการวิจัยการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมไทย”*. https://researchcafe.tsri.or.th/quality-of-life/?utm_source.com
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2566, 29 มีนาคม). *แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวนรอบปี 2567*. https://www.nakhonpathom.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-03_d94a02eb72f45bd.pdf
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2565, กันยายน). *รายงานการศึกษากรอบการศึกษาตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม (Social Innovation) ปี 2564-2565*. <https://stiic.sti.or.th/wp-content/uploads/2022/09/Report-Social-Innovation-Indicator-Framework-ตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม-โดยฝ่ายข้อมูล-สอวช-PDF.pdf>
- เสาวณี จันทะพงษ์. (2567, 1 มีนาคม). “เจาะลึกการเติบโตเศรษฐกิจไทยในรอบ 30 ปี: ความจริง ความหวัง และความพยายาม”. <https://thaipublica.org/2024/03/source-of-gdp-growth/>